

Kobberpolitik og Kritik.

Min Afhandling om svensk Kobberpolitik i nærværende Tidsskrifts sidste Hefte 38 ff. har kaldt to Kritikere frem. I Dansk historisk Tidsskrift X: 4, 167, har mag. art. Axel E. Christensen anført, at det oversøiske Kobber paa et tidligt Tidspunkt — Gustav Adolf Tiden — »sikkert» ikke har haft saa stor en Betydning, som af mig antaget. Da Kritikeren udtaler sig uden at have undersøgt Spørgsmaalet og har øst sin Viden »aus eigenem Busen», er Drøftelse af Realiteter med ham naturligtvis umulig. Om sin Læremester Prof. Heckscher skriver han samme Sted (p. 166), at en af H's vigtigste Dyder er, at selv usikre Resultater ikke udtrykkes ved et intetsigende »maaske», »rimeligvis» eller »sikkert». Jeg vilde ønske at Axel E. Christensen og andre kvalificerede Anmeldere vilde tilegne sig samme Dyd, saa man i et Fagtidsskrift kunde undgaa at træffe den Slags letbenede Indvendinger fremsat med en Værdighed og Autoritet, der staar i omvendt Forhold til Postulatets videnskabelige Værdi, og overlade den Metier til Dagspressens politiske »videnskabelige» Anmeldere, som mestrer denne specielle Form for »Objektivitet» til Fuldkommenhed.

Af betydelig større Interesse er den saglige Gennemgang, som Professor Heckscher har foretaget af min Afhandling i en Anmeldelse i Svensk Historisk Tidsskrift 1937, s. 295—314. Professor Heckscher er enig med mig i, at det efter min Dokumentation er fastslaaet, at Sverrig ikke var Verdens største Kobberproducent. Professor Heckscher vil endvidere gaa med til, at det japanske Kobber muligvis har været en medvirkende Faktor ved Prisdannelsen paa det europæiske Marked i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede, — efter 1680 — medens han for Tiden til 1657 blankt afviser en saadan Mulighed og mener at have dokumenteret dette. Hermed hører Enigheden op.

Jeg skal straks anføre at jeg fastholder mit Standpunkt. Det vil derfor være nødvendigt for mig at tage Professor Heckschers Dokumentation op til indgaaende Behandling og vise, hvor uholdbart et Grundlag den hviler paa. Jeg skal begynde med de to store Kanoner, Professor Heckscher har kørt frem — Nachods

Arbejde over »Die Beziehungen der Niederländischen Ostindischen Compagnie zu Japan im siebzehnten Jahrhundert» og Amsterdammoteringerne, de saakaldte Cours van Negotie t'Amsterdam.

Paa Basis af Nachod mener Professor Heckscher at vise, at der fra 1628—33 ingen Eksport fandtes af Kobber fra Japan, 1634/37 eksporteredes der aarlig ca 315 metriske Tons, 1638/45 0 og 1646—47—49—50 230 Tons i aarligt Gennemsnit. Professor Heckscher vil hermed bevise, at det japanske Kobber overhovedet ingen Rolle spiller paa Gustav Adolfs tid. Ganske vist omtaler Falkenberg i Amsterdam 1628 136 Tons japansk Kobber, som efter Professor Heckschers Mening kan have forladt sit Hjemland Aaret forud, da Eksporten fra Japan 1628 jo efter Nachod var Nul. Hvis Professor Heckscher i den Tabel han opstiller over Nachods Eksporttal havde taget Aarene fra 1621 — hvad jeg havde anset for rigtigst —, vilde det straks have været klart, at Nachod overhovedet intet kan oplyse om Eksporten i 1620, erne, fordi han ikke har haft Materiale hertil — Nachod gør forøvrigt ogsaa selv loyalt opmærksom paa, at der er betydelige Lakuner i og Mangler ved hans Materiale.

Nachods Oplysninger om det hollandske ostindiske Kompagnies Eksport af Kobber fra Japan¹ ser saaledes ud:

1621	116 picols.
1622	972, ⁰³ »
1623	19,7 »
1624	_____
1625	?
1626	?
1627	?
1628—1632	_____
1633	_____
1634	4886, ³⁴ »
1635	5790, ⁶⁹ »
	etc.

Det falder straks i Øjnene, at Nachod overhovedet intet kan oplyse om Aarene 1625—27, for disse meget vigtige Aar er saaledes hans Værdi som Kilde lig Nul. Men hvorledes forholder det sig med hans øvrige Opgivelser? Til Belysning af disses absolutte Mangel paa Tilforladelighed skal jeg anføre nogle Eksempler. 1623 sendtes 100 Stk. Kobber fra Surat til Persien, med en betydelig større Vægt end de 19,7 picols, som Nachod anfører, men det er naturligvis muligt, at de stammer fra Eksport for Aaret forud.

¹ _____ betyder Intet, og ?, at der ingen Oplysninger forefindes.

1624 kom et Parti til Ispahan — samme Aar skrev Bevindtheberne i Amsterdam om den gode Fortjeneste paa Kobber i Persien og anmodede om at faa sendt et Parti paa 2—300000 \mathcal{L} til Nederlandene og lige saa meget til Persien, 1624 findes hos Nachod ingen Eksport. 1627 sendtes 996 picols til Surat og 1628 939 picols 31 catty Kobber fra Surat til Persien. 1628 har Nachod Eksporttallet 0 for japansk Kobber, samme Aar nævnes, at Gamron alene har taget 400 picols aarlig; 1629 levereredes til et Faktori i Persien 1477 Stk. groft og 1252 Stk. fint Kobber. 1633 sendtes fra Batavia til Persien 179.793 \mathcal{L} holl. japansk Kobber, medens Nachod har Eksporttal 0 lige fra 1628—33¹. I min Afhandling i Scandia har jeg skrevet, at vi ingen Efterretninger har om Forsendelser af japansk Kobber til Persien 1629—33, hvilket ikke er rigtigt. De anførte Eksempler bekræfter yderligere min Tese, medens mit tidligere Ukendskab til dem muligvis har bidraget til at lede Professor Heckscher paa Vildspor og yderligere sløve hans Kritik over for Nachods Kildeværdi.

Disse Tal omhandler kun, hvad der kan paavises gennem Kompagniets officielle Korrespondance, som sendt fra et Faktori til et andet blandt mange, uomtalt er til Dels Handelen paa Koromandelkysten og Bengalen samt, hvad Batavia selv maatte forbruge og videresende og hvad der er gaaet til Europa. Det er hermed bevist, at Nachods Opgivelser er hen i Vejret, og dermed falder Professor Heckschers Dokumentation helt til Jorden. Jeg siger som Professor Heckscher, at Tallene taler for sig selv. Forøvrigt undrer det mig, at Professor Heckscher bruger Nachods Fremstilling ganske kritikløst uden at gaa til Kilderne — selve Kompagniernes officielle Korrespondance. Denne er dog en primær Kilde, og det er en god gammel Regel, at man ikke nøjes med Beretninger, men gaar til de primære Kilder, hvor dette er muligt. At Nachod »har fått oreserverat erkännande bl. a. av van Dams utgivare», som Professor Heckscher anfører, er naturligvis med Hensyn til hans Kildeværdi ganske irrelevant for Historikeren, og mine Opgivelser om Forsendelser (Scandia p. 66) skulde have henledt Professor Heckschers Opmærksomhed paa Fejlene i hans tabellariske Opstilling.

Vi kommer derefter til det japanske Kobbers Indflydelse paa det europæiske Marked. Falkenbergs Beretning om det japanske Kobber i 1628 er allerede omtalt af Heckscher, jeg har gjort opmærksom paa, at Falkenberg endvidere 1633 fra Amsterdam udtrykker Frygt for, at hvis det svenske Kobber blev drevet for højt

¹ Dunlop: Bronnen etc. p. 28 — 42 — 84 — 125 — 217 — 264 — 317 — 433.

op, vilde Hollænderne atter med Profit hente Kobber fra Japan. Naar Professor Heckscher skriver, at ham bekendt findes der intet andet Bevis paa japansk Kobber i Amsterdam end fra 1628, saa er hertil at sige, at det er en noget sofistisk Bemærkning, da Talen er om japansk Kobber paa det europæiske Marked. Men forøvrigt foreligger der svenske Kilder, som giver Besked om det japanske Kobber i Amsterdam. Louis de Geer meddelte i Foraaret 1629 Johan Skytte, at det japanske Kobber, om end det ikke var saa godt som det svenske, begyndte at finde Afsætning i Amsterdam, og var en af Aarsagerne til de lavere Priser¹. Jeg har gjort opmærksom paa, at Louis de Geer 1633 meddelte Kansleren, han erindrede, at da han i sin Tid (altsaa Gustav Adolf Tiden, hvor Heckscher paa Basis af Nachod urigtigt hævder, at der praktisk talt ingen japansk Kobbereksport fandtes), var i Rouen, kom der Kobber fra det vest- og ostindiske Kompagni, særlig fra det sidste, *hvilket forarsagede det første Prisfald*². Det var derfor nødvendigt at have store Partier, (vel i Amsterdam) og true dem med at slaa Priserne ned — man maatte af samme Grund ikke vække den sovende Hund, det vil sige det japanske Kobber. Ligesom det svenske Kobber ogsaa gik andetsteds hen end til Amsterdam, var denne By ikke eneste Afsætningssted for japanske Kobber. Hvad der er det afgørende, er naturligvis Kobberets Tilstedeværelse paa de vigtigste europæiske Markeder; de Geer oplyser, at Kobberet gik til Aix.

Lad mig i denne Forbindelse endnu engang pointere, at ikke alene det japanske, men ogsaa det vestindiske trykkede Priserne paa svensk Kobber. Falkenberg skriver saaledes 1633, at der i den vestindiske Handel ikke drages saa meget Kobber (altsaa europæisk) som tidligere, og meddelte, at det vestindiske Kobber ikke førtes til Holland, fordi Priserne for Tiden var lave, men advarer mod, hvad der kan ske »efterdi Hollænderne og flere intet undlader, naar de kunde gøre det med Profit». Heraf fremgaar det, at europæisk Kobber havde et Marked i Vestindien, som skrumpede ind, og paa den anden Side, at vestindisk, naar Priserne i Europa gik tilstrækkeligt højt, d. v. s. gav en god Profit, ogsaa bragtes dertil. Dette gælder naturligvis ikke alene Amsterdam. Vi ved, at amerikansk Kobber i første Halvdel af det 17. Aarh. bragtes til Sevilla, vi ved, det bl. a. brugtes til Kanoner, og vi ved i hvilket Forhold det i 1629 blandedes med ungarsk —

¹ E. W. Dahlgren: Louis de Geer. I p. 195. Uppsala 1923.

² Historiska Handlingar rörande Skandinaviens Historia. 29. p. 277—79. Stockholm 1934. De samme gentages i Brev af $\frac{6}{2}$ 1633 til Pfalzgreve Johan Casimir om Tiden kort efter 1625.

